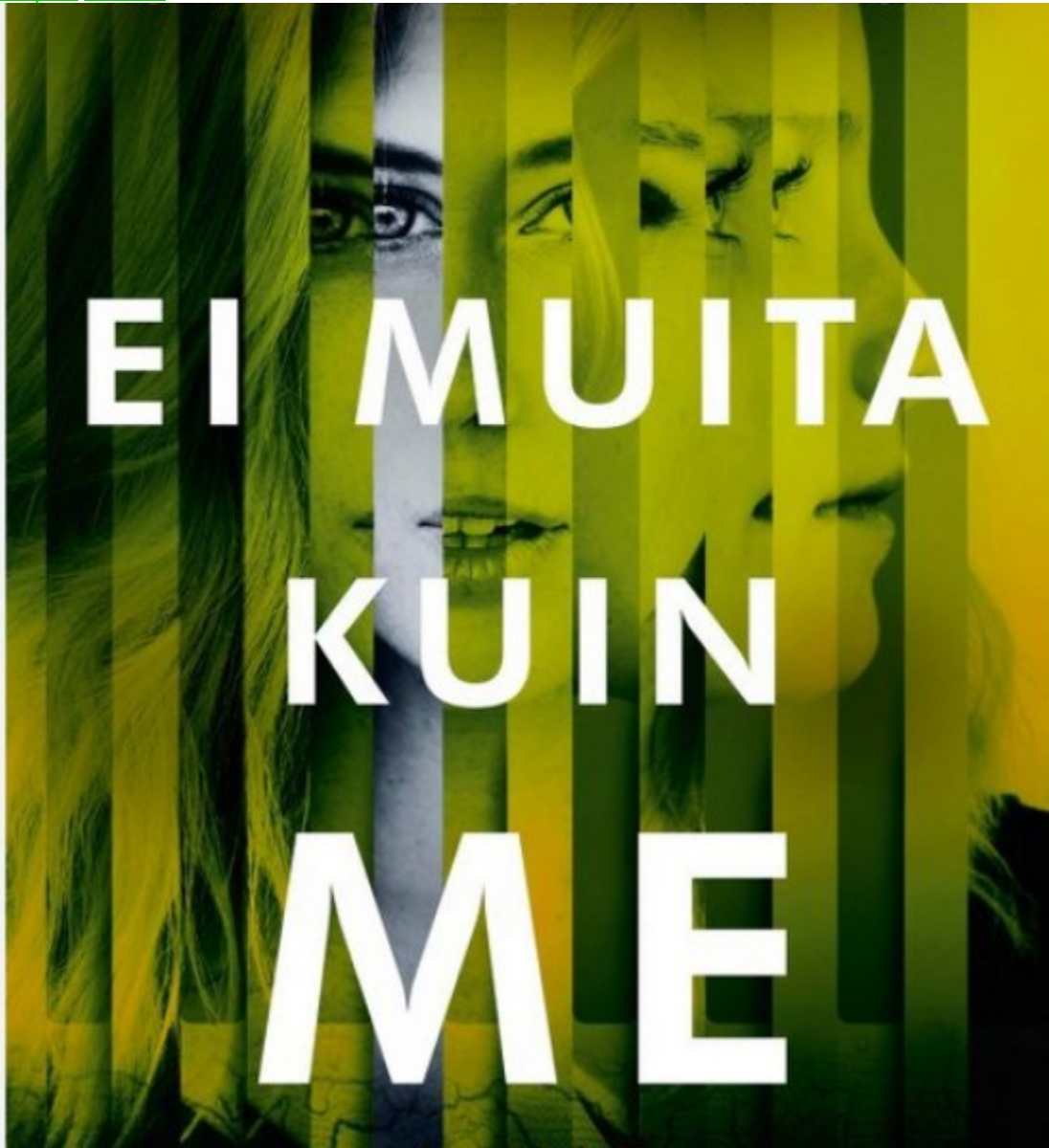

Laure van Rensburg: Ei muita kuin me

[PM/30 ADMIN](#)

EVA SUNDGREN (23.9.2022)

Englantilaisen mutta Ranskassa syntyneen Laure van Rensburgin esikoisromaani alkaa loppukohtauksesta, jossa apulaisseriffi tarkastelee veristä rikos- tai onnettomuuspaikkaa. Usein psykologinen trilleri alkaa lopusta, sillä tärkeintä ei ole kuka sen teki, vaan miten näin pääsi käymään. Lukijan mielenkiinto on syttynyt.

Kerronnassa on kaksi aikatasoa: nykyisyys ja puoli vuotta sitten alkaneen suhteen aiemmat vaiheet. Kerrontatekniikka vaihtelee: Ellie esiintyy

minämuodossa ja Steven kertojan fokalisoina, mutta välillä lukijalle näytetään päiväkirjaa, jonka kirjoittajan voi päätellä nuoreksi tytöksi. Romaanin alkuasetelma on suorastaan kliseinen: nuori kaunis nainen ja naimisissa oleva mies – vieläpä opiskelija ja professori – lähtevät yhdessä salaiselle lemmenlomalle. Tästä voisi syntyä kioskikirjallisuuden eskapistinen tusinahattara – tai jotain pahaenteistä, sillä suhdetta on kestänyt vain puoli vuotta ja pari on menossa kahdestaan syrjäiseen paikkaan.

Jo kirjan alkutaipaleella Steven alkaa näyttää epäsympaattiselta lierolta, joka pokailee tyttöjä ja hylkää heidät pian kylmästi. Ellie näyttäytyy hajamielisenä ja älykkyystään huolimatta hieman höpsönä, kun taas Steven on menestyvä, komea ja lihaksikas – tästä tulee väistämättä mieleen patriarkaalisen kulttuurin sementoidut representaatiot valkoinen heteromies rationaalisena toimijana ja villin luonnon kesyttäjänä sekä nainen yhtä aikaa oikullisena ja viattomana luonnonvoimana. Mutta Laure van Rensburg ei pönkitä hollywoodilaisia stereotyyppioita vaan pikemminkin ironisoi niitä. Sen voi päätellä hänen kirjallisuusviittauksistaan, joiden legitimoimiseksi hän lienee valinnut päähenkilöidensä ammatit. Lisäksi Steven esitetään tyyppinä, joka ajattelee enemmän ala- kuin yläpäällään, niin professori kuin onkin:

”Joka kerran, kun Ellie räpäyttää suuria peuransilmäänsä, hänen nivusissaan kiristyy.” (s. 26)

”Ellie oli seurannut hänen jokaista liikettään, köyristynyt häntä vasten, kunnes he olivat uuvuttaneet toinen toisensa. Muisto liikauttaa jotakin hänessä, nälkää, jota hän ei tunnu pystyvän milloinkaan täysin tyydyttämään. Hän voisi ottaa Ellien uudelleen tässä ja nyt, vain kuullakseen, kuinka tämä kuiskaa hänen nimeään, kun hän liikkuu tämän sisällä. Mikään ei voisi häntä estää.” (s. 43)

Ellie vaikuttaa viattomalta, kun taas Steve vaikuttaa laskelmoivalta ja omahyväiseltä. Siksi lukija alkaa odottaa ja pelätä perinteistä kaavaa, jossa nainen on uhri ja mies on tekijä. Onko Steve väkivaltainen narsisti tai peräti psykopaatti? Kirjan alun loppukohtauksessahan ei kerrota, mitä varsinaisesti on tapahtunut, mutta lukija saattaa aikaisemman kokemuksensa pohjalta muodostaa oman tulkintansa.

Lemmenviikonlopun ensimmäinen ilta syrjäisessä talossa lumen saartamana ilman toimivaa puhelinta päättyy siihen, että Steven menettää tajuntansa. Kun

hän herää, hänet on sidottu tuoliin. Ellie väittää halunneensa yllättää hänet vuosipäivää piristävällä leikillä. Sitten tuleekin käännekohta:

” Ensimmäistä kertaa hänellä ei ole tarjota nokkelaa vastausta, ei sanoja. Olen varastanut ne kaikki. Kaikki hänen luontainen itseluottamuksensa sulaa hänen kasvoiltaan, ja sormenpäissänini kihisee uudenlainen jännitys. Ilmassa tuntuu raskaana huoneessa tapahtunut vallanvaihto, ensimmäistä kertaa suhteemme aikana.” (s. 108–109.)

Alkaa kissa ja hiiri -leikki, välien selvittely ja valtataistelu. Tapahtumista tarjoillaan eri versioita, joissa hyväksikäyttäjän ja uhrin asema vaihtelee. Steven kokee antavansa valitsemilleen tytöille näiden kaipaamaa huomiota, mutta ilmeisesti kyse on alaikäisistä. Mies itse on koko ikänsä elänyt isänsä varjossa ja ilman tämän hyväksyntää, hänen äitinsä taas on itsekunnioituksensa menettänyt alistuja, joka kerjää pojaltaan omistautuvaa rakkautta. Isä on samanlainen hyväksikäyttäjä kuin poikansa. Näin Stevenkin on eräänlainen uhri.

”Ellie” on narrannut paitsi lukijaa, myös Steveniä, sillä hän ei ole oikea henkilö vaan pitkään valmisteltu ja kärsivällisesti esitetty rooli, jonka taakse kätkeytyvä henkilö haluaa kostaa Stevenille parhaan ystävänsä ja ensirakkautensa Wendyn puolesta. Stereotypioihin kyllästynyt lukija ilahtuu siitä, että toinen päähenkilöistä ei olekaan välttämättä hetero.

Henkilöhahmot ovat pikemminkin tyyppejä kuin yksilöitä, sillä tässä romaanissa kysymys ei mielestäni ensisijaisesti ole yksilöpsykologiasta vaan yhteiskunnan valtarakenteiden kehystämistä subjektipositioista eri mahdollisuuksineen ja rajoituksineen. Ei muita kuin me on psykologinen trilleri mutta ennen kaikkea tutkielma seksuaalisesta vallankäytöstä, kenties voimaannuttava feministinen romaani.

Ellien pudotettua naamionsa Steven syyttää häntä koko ajan harhaiseksi, mikä tietysti on kliseistä sukupuolihistoriaa – *Kaasuvalo*, hullu nainen ullakolla – naisen viha on hysteriaa ja mielisairautta, ei oikeutettu ja ymmärrettävä tunne, kuten miehen viha. Steven on ylimielinen miesselittäjä jopa ollessaan altavastaajan asemassa.

Mitä loppujen lopuksi on tapahtunut, ja ketä lukijan pitäisi uskoa? Hänen sympatiansa lienevät Ellien puolella, ainakin jos hän on nainen ja kokenut elämänsä aikana ahdistelua. Mutta onko Ellie vain uhri, jonka toiminta on

oikeutettua? Näihin kysymyksiin ei tarjota valmiita vastauksia, ja hyvä niin. Lukija voi itse miettiä ja suhteuttaa romaanin maailmaa ymmärrykseensä todellisuudesta.

Ainoa varsinainen moitteen aiheeni on liiallinen ja ajoittain väkinäinen kuvakieli, joka hidastaa toimintakohtauksia. Tarpeeton pyrkimys runollisuuteen häiritsee, vie huomion tapahtumista ja äityy välillä tahattoman koomiseksi.

”Hän ei pysty kuvittelemaan loputonta tyhjyyttä: häntä hirvittää ajatus siitä, että hän vain lakkaisi olemasta. Kuin nukutuksen tyhjiö leikkauksessa ja ajankulun täydellinen tuho.” (s. 281)

”Aamu valaisee kaiken, paistaa tilanteen hulluudelle.” (s. 314)

Romaanin loppu jää avoimeksi mutta viittaa siihen, että romaanille voisi tulla jatkoa. MeToo-kampanjan jälkeen aihetta käsittelevät kirjat ovat hyvin tervetulleita. Toivon, että niitä lukevat ja niistä keskustelevat muutkin kuin naiset.

Laure van Rensburg: *Ei muita kuin me*. Alkuteos Nobody But Us. Suomentanut Elina Koskelin. Kustannusyhtiö Otava.

Eva Sundgren on helsinkiläinen sosiologian ja kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta